

Nr. 107. Stell av linplagg etter vask

I. Glatting

1. Var det brukt reiskap av bein til glatting t.d. grisetann, kjakebein av kyr eller andre slag bein?
1. Var beina preparert på nokon særskild måte (t.d. kokt i lut)?
3. Kva slag namn hadde slike bein, t.d. slikjetonn, slikjebein, slikjekjake?
4. Har det vore brukt hornskeier til å glatte med?
5. Har det vore brukt runde, svarte eller grønne glaskuler med skaft av glas (dei ser ut som ein sopp)?
7. Har det vore brukt eit reiskap som ser ut som ein hamar, også av glas?
8. Har dei nytta runde steinkuler (kor store)?
9. Har det vore brukt trekuler?
10. Kva slag namn hadde slike reiskap (t.d. gnidestein, glattestein, saumglattar)?
11. Vart desse reiskapane brukt på:
 - a. saumane på plagget,
 - b. fine linplagg,
 - c. linplagg med saum (broderi)?
12. Når dei bruka desse reiskapane, kva slag underlag hadde dei:
 - a. Vart plagget lagt rett på ei bordplate utan noko under?
 - b. Var det brukt særskilde plater som dei la under plagga?
 - c. Var slike plater laga av bein, eller kva slag tre, var dei utskorne?
 - d. Var det vanleg å ha noko underlag på denne plata, t.d. kalveskinn?
13. Kjenner De nokon som brukte slike reiskap?
14. Veit De når det vart slutt med å bruke dei?
15. Kva slag reiskap vart nytta i staden:
 - a. strykejern oppvarma med trekull, og korleis såg dei ut,
 - b. strykejern av massivt jern,
 - c. Strykejern med glødande jernbolt i,
 - d. Når kom elektrisk strykejern i bruk i Dykkar bygd?

II. Stiving

16. Kva slag plagg brukte ein å stive:

- a. hovudplagg t.d. skaut, tørkle og ”hette”,
- b. erme- og halskragar på skjorter,
- c. andre plagg?

17. Kva slag stivelse har vore brukt:

- a. surmjølk, var det då skumma surmjølk,
- b. søt mjølk, var det då skumma søt mjølk,
- d. heimelaga stivelse av poteter eller mjøl, dersom det var mjøl, kva slag mjøl – kveitemjøl eller anna,
- d. kjøpt stivelse av kveitemjøl, av poteter, rismjøl eller anna?

18. Var det bruka voks til å stive med og til kva slag plagg?

19. Var det noko særleg namn på stivelsen?

20. Korleis brukte ein å stive når det var surmjølk, brukte ein å væte plagget berre i surmjølk, eller vart det vætt i vatn fyrst?

21. Når ein brukte stivelse, brukte ein då å tilsetja t. d. blåfarge før bruken?

22. Dersom ein stiva særskilde hovudplagg, vart dei bretta på ein bestemt måte og i tilfelle korleis?

23. Vart plagget hengt opp til tørk:

- a. i luft,
- b. i omnsvarme,
- c. eller brukte ein å stryke det tørt?

III. Felling

24. Vart det brukt ei særskild fjøl eller anna underlag (t.d. jernplate) til å felle på og kva kallast dette underlaget?

25. Brukte ein å sitja med fjøla i fanget støtta mot t.d. ei bordplate?

26. Hadde ein ein annan framgangsmåte?

27. Vart stivelsen hatt på med einklut som var dyppa i stivelse eller vart plagget dyppe i stivelsen?

28. Kva brukte ein til felling, var det spiler av messing, jern eller tre?

29. Korleis bart plagget tørka:

- a. lagt i bakaromn,
- b. opphengt over omnen,
- c. eller i fri luft?

30. Korleis vart skautet bretta når det var tørt?

31. Korleis vart det bretta skautet gøymt?
32. Kor lenge held fellinga seg?
33. Vart felling brukt elles, t.d. på band, vart det brukt særskilde jern og korleis vart det gjort?
34. Hadde dei pipejern til å pipe kragar med, t.d. prestekragen, kappestrimlar eller anna?
35. Kan De beskrive framgangsmåten, bruk av stativ (blokk) og arten av pipejern (gjer dette helst med skisser)?
36. Kva slag stivelse vart brukt?
37. Korleis vart plagga tørka?

V. Mangling

38. Kva for eit namn vart brukt på mangletreet, t.d. mangletre, manglebrett, rulletre, rullefjøl, rullelogg, rullargogn, eller kjenner De eit anna namn?
39. Kva namn var det på stokken som høyrde til?
40. Var plagget tørt eller dynka før ein hadde det på stokken?
41. Vart tøyet glatta og stramma før ein hadde det på stokken?
42. Vart det sveipt svært stramt på stokken?
43. Kva for underlag vart brukt, var det bordplatta eller noko anna, og vart det lagt t.d. eit klede oppå bordplata?
44. a. Heldt ein båe hendene i handtaket, dersom det var handtak?
b. Heldt ein ei hand i handtaket og ei på sjølve manglebrettet?
45. Kva for plagg brukte ein å mangle, t.d. linplagg så som skjorter, hovudplagg, skaut, tørklede og dukar?
46. Vart plagget glatta på nokon annan måte etter det var mangla, t.d. med gnidestein?
47. Når vart det slutt med å mangle?
48. Kva kom i staden for mangletreet?
49. Har det funnes serviettpresse i bygda?
50. I så fall kven hadde slik, korleis såg ho ut, og kunne folk gå og få pressa t.d. dukar?
51. Var det nokon i bygda som hadde stor klesrulle med steinkiste, kven var det som helst hadde slike (kan De laga eit riss av korleis ho såg ut?)